

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Genrer – vilka och vilket stöd?
En analys av nationella prov och läromedel i svenska för
gymnasieskolan

Emelie Andersson

Interdisciplinärt examensarbete inom lärarutbildningen, 15 hp
Svenska
Vårterminen 2010
Handledare: Per Holmberg
Examinator: Monica Johansson

Sammandrag

Mot bakgrund av att kursplanerna i svenskämnet ger utrymme för tolkning, då det inte uttryckligt står vilken specifik genrerepertoar svenskläraren ska hjälpa sina elever att tillägna sig, har syftet i detta arbete dels varit att undersöka vilken skriftlig genrerepertoar som lyfts fram i gymnasieskolan i det nationella provet samt i läromedlen, dels att undersöka vilken typ av stöd som eleverna får för sitt genreskrivande. Arbetet har utgått från följande frågeställningar:

- Vilken genrerepertoar lyfts fram av uppgifterna i de nationella proven i Svenska B och de valda läromedlen för Svenska A och B?
- Vilket stöd ger underlaget inför och uppgiftsbeskrivningar i det nationella provet och läromedlen, när det gäller återkommande genrer i de nationella proven?

Den metod som har använts för att besvara frågeställningarna är både kvantitativ och kvalitativ. Det undersökta materialet har bestått av 20 nationella prov i svenska B, ett kopieringsunderlag inför provet samt fem läromedel för svenska A och B. Arbetet är indelat i två delstudier, en för proven och en för läromedlen. Dessa två delstudier jämförs också.

Resultatet när det gäller genrerepertoar visar att det undersökta materialet omfattar en bred sådan, som inte bara innefattar genrer utan även andra sorters texter. Flera genrer är dessutom gemensamma för de undersökta proven och för flera av läromedlen, medan vissa representerade genrer och textsorter skiljer sig dem emellan.

Resultatet kring det stöd som ges för genreskrivandet, i samband med det nationella provet i svenska och läromedlen, visar att stödet främst är kortfattat och av en allmän och övergripande karaktär. Däremot ges ett något mer utförligt stöd på vissa punkter i provuppgifterna samt i ett par av läromedlen.

Nyckelord: genre, texttyp, nationellt prov, läromedel, svenska

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte och frågeställningar	1
2. Genreteori.....	2
2.1. Genrebegreppet	2
2.1.1. Begrepp för olika kategoriseringar av texter	3
2.2. Genrepedagogik	5
2.2.1. Sydneyskolan	5
2.2.2. Nyretoriken	7
3. Material och metod	7
3.1. Material	8
3.2. Metod	9
4. Analys av nationella prov	10
4.1. Genrerepertoar	11
4.2. Stöd till elever	14
5. Analys av läromedel.....	16
5.1. Genrerepertoar	16
5.2. Stöd till elever	18
5.2.1. Svenska impulser	19
5.2.2. BRUS: Handboken.....	19
5.2.3. Känslan för ord	20
5.2.4. Svenska etc.....	21
5.2.5. Nya Svenska språket.....	21
5.2.6. Analys	22
6. Komparativ analys av prov och läromedel	23
6.1. Genrerepertoar	23
6.2. Stöd till elever	25
7. Diskussion.....	26
Material- och litteraturförteckning	29
Material	30
Litteratur	31
Internet	32

Tabellförteckning

<i>Tabell 1. Översikt över centrala begrepp inom textforskningen.....</i>	<i>5</i>
<i>Tabell 2. Förekomst av textsorter i de nationella proven i Svenska B..</i>	<i>11</i>
<i>Tabell 3. Texttyper i återkommande genrer i de nationella proven.....</i>	<i>13</i>
<i>Tabell 4. Förekomst av textsorter i läromedlen.....</i>	<i>17</i>

1. Inledning

Dagligen stöter vi på mängder av olika sorters texter och genrer både på arbetsplatsen, i skolan och på fritiden. Ibland förväntas man som samhällsmedborgare behärska vissa genrer, för att kunna hantera och vara delaktig i samhällslivet. Att svenskämnet i skolan innefattar att skriva är självklart, men exakt vad som ska skrivas är inte lika självklart. En viktig fråga är därför vilken genrerepertoar svenskläraren ska hjälpa sina elever att tillägna sig innan de på ett eller annat sätt ska bege sig ut i samhällslivet. För att få reda på det är det först intressant att rikta uppmärksamheten mot kursplanerna för svenskämnet i gymnasieskolan, som förmedlar de mål som är kopplade till skrivandet av olika sorters texter. Bland annat är målen att eleven ”breddar sin stilistiska förmåga och får pröva på olika texttyper och konstnärliga uttrycksmedel” (Skolverket 2000a). Vidare finns mer specificerade mål som elever ska ha uppnått efter avslutad kurs i Svenska A, nämligen att de ska ”kunna förmedla åsikter, erfarenheter och iakttagelser i tal och skrift på ett sätt som är anpassat efter situationen och mottagaren” (Skolverket 2000b). Till sist finns målet i Svenska B att

kunna förmedla egna och andras tankar i tal och skrift, göra sammanställningar och utredningar samt dra slutsatser och föra fram argument, så att innehåll och budskap blir tydliga och anpassade till målgrupp och syfte (Skolverket 2000c)

Det finns således inga specifika angivelser om vilken skriftlig genrerepertoar som elever förväntas ha tillägnat sig efter avslutad skolgång, utan målen är relativt tolkningsbara. I kursen Svenska B gör eleverna dock det obligatoriska nationella provet som konkretiserar kursplanen vad gäller vilka sorters texter som ska skrivas. Till elever och lärares hjälp att nå kursplanernas mål finns dessutom en mängd läromedel i svenska. Mot denna bakgrund ska det i detta arbete undersökas vilken genrerepertoar de nationella proven och läromedlen lyfter fram för elever i gymnasieskolan samt vilken typ av stöd som ges för genreskrivandet.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande arbete är att undersöka vilken specifik skriftlig genrerepertoar som lyfts fram i gymnasieskolan i de nationella proven

och i läromedlen samt vilken typ av stöd som eleverna får för sitt genreskrivande. Följande frågeställningar ska således besvaras:

- Vilken genrerepertoar lyfts fram av uppgifterna i de nationella proven i Svenska B och de valda läromedlen för Svenska A och B?
- Vilket stöd ger underlaget inför och uppgiftsbeskrivningar i det nationella provet och läromedlen, när det gäller återkommande genrer i de nationella proven?

2. Genreteori

Tills i mitten av 1900-talet var genrebegreppet något som främst användes inom den retoriska traditionen och inom litteraturvetenskapen, vilket hade sin grund i de två verken *Retoriken* och *Poetiken* av Aristoteles (Ledin & Selander 2003:107). Idag används genrebegreppet även för sakprosan och nedan följer en genomgång av definitioner av viktiga begrepp inom den genreteoretiska traditionen. Därefter följer även en genomgång av två genrepedagogiska skolor.

2.1. Genrebegreppet

Hellspong & Ledin påpekar att gruppering i olika genrer brukar utgå från olika beteckningar som finns i allmänt språkbruk, till exempel kåseri, protokoll och sportreportage. Genom att en genre har fått sitt namn av sina användare är den en ”socialt förankrad textsort” (Hellspong & Ledin 1997:24), som kan förändras, utvecklas och även försvinna eller kanske övergå till en ny genre med tiden (Hellspong & Ledin 1997:24). Ledin (1996:32) belyser dock att det kan finnas problem med att använda beteckningar som språkbrukare använder, då genrerna inte behöver ha exakt samma beteckning. Han tar upp exemplet sportartikel och menar att denna genre kan täcka in flera (sub)genrer till exempel reportage och krönika.

Flera forskare (se Ledin & Selander 2003:108, Nyström 2001:9-10) påpekar dessutom att regelbundna drag i genrer och texters kontextuella placering, kan möjliggöra för läsarna att skapa sammanhang och meningsfullhet genom att läsarna kan förutse fortsättningen i texten. Genom återkommande drag i texter, såsom utformning, skapas alltså olika genreförväntningar hos läsare. Förutom utformning rör även genreförväntningarna, enligt Ledin & Selander (2003:111, 114), vad

texter ska innehålla och hur de ska användas. Dessa förväntningar skapas av olika sociala institutioner i samhället och de hjälper till att upprätthålla institutionerna genom att normer skiljer olika institutioner åt. De olika textgenrernas roll, inom institutioner och verksamheter, är vidare en hjälp att hantera olika sociala relationer som att organisera, dokumentera och instruera.

Sammanfattningsvis innebär genrebegreppet bland annat att genrer är en gruppering av texter som utgår från språkbrukarnas beteckningar. Regelbundna drag i texter och dess kontext skapar genreförväntningar hos läsare och de utvecklas inom olika sociala institutioner. Genrer är alltså socialt förankrade textsorter som kan förändras, utvecklas och försvinna med tiden.

2.1.1. Begrepp för olika kategoriseringar av texter

Inom textforskningen är inte endast begreppet genre omdiskuterat i samband med kategorisering av texter. Eftersom det genreteoretiska forskningsfältet, enligt Kuyumcu (2004:580), fortfarande är relativt ungt är genrebegreppet fortfarande ganska oklart, då de teoretiska ramarna inte är fullständigt etablerade ännu. Till exempel flyter ibland begreppen *genre*, *texttyp* och *register* samman. Nedan ska emellertid begreppen *texttyp* och *register* definieras och skiljas från begreppet *genre*.

Genre och *register* är två begrepp som även Melin & Lange (2000:27) tar upp som konkurrerande. De skiljer emellertid på begreppen och menar att begreppet *genre* ofta används om konventionaliserade textsorter som är historiskt etablerade, till exempel lyrik och brevroman. Utifrån det hävdar de vidare att texter som kravspecifikation eller besiktningsprotokoll inte kan betraktas som genrer. *Register* förklarar Melin & Lange istället som ett begrepp som används för ett socialt bruk eller yrkesmässigt bruk av språket. En person kan ha flera register beroende på situation.

Ett annat sätt att kategorisera texter är genom *texttyper*. I en texttypsindelning kategoriseras texter efter språkliga kännetecken i framställningsformerna. Indelningen görs alltså exempelvis utifrån hur satser och meningar länkas samman genom identifierbara språkliga medel (Hellspong & Ledin 1997:21-22, Nyström 2001:140). Kuyumcu (2004: 579) visar dock att det sammanlagda antalet texttyper skiljer sig åt mellan olika forskare. Texttypernas benämningar är, enligt Kuyumcu, inte heller alltid helt enhetliga, bortsett från den berättande och utredande texttypen. Både Hellspong & Ledin (1997:21) och Palmér & Östlund-Stjärnegårdh (2005:18), lyfter fram fyra texttyper: *berättande*,

beskrivande, *argumenterande* och *utredande*, medan Nyström (2001:140-142) dessutom tar upp en femte texttyp – *instruktion*. Nyström påpekar också att en indelning i texttyper främst används av språkvetare.

För att identifiera de olika texttyperna tittar man, som har nämnts ovan, på språkliga länkar i framställningsformen. Enligt Hellspong & Ledin (1997:21) är det temporala länkar för den berättande formen, additiva länkar för den beskrivande formen, adversativa länkar för den argumenterande formen samt slutligen kausala länkar för den utredande formen. Nyström (2001:143-144) ger en liknande beskrivning av de språkliga förhållandena i texttyperna. Hon tar upp att dispositionsmönstret i berättelsen är mer kronologisk än den beskrivande texttypen som är mer rumslig. Vidare förklaras att den utredande typen ger en förklaring till olika orsakssamband, medan olika argument förs fram eller olika företeelser jämförs i den argumenterande texttypen, som då ofta har en kontrasterande disposition.

Ett problem som tas upp av flera forskare (se Hellspong & Ledin 1997:22, Kuyumcu 2004:580, Ledin 1996:13, Palmér & Östlund-Stjärnegårdh 2005:18) är att texter eller genrer i regel innehåller fler än en framställningsform, det vill säga flera texttyper som varvas och vävs samman. Att en text är indelad i olika texttyper har enligt Hellspong & Ledin (1997:22) ändå ett pedagogiskt värde, då det visar på ett grundläggande sätt att skapa en text.

Vill man kategorisera texter efter texttyp, gör man det efter den dominerande texttypen i framställningen (Nyström 2001:143). Palmér & Östlund-Stjärnegårdh (2005:18, 29, 66, 111) väljer exempelvis att kategorisera genrer under olika texttyper, beroende på den dominerande framställningsformen i genren. Till exempel kategoriserar de sagor, noveller och romaner som berättande texter. Krönika, essä, reklamanalys, nyhetsartikel och vetenskapliga rapporter är genrer som de kategoriserar som utredande texter. Vidare menar de att genrer som hör till de argumenterande texterna kännetecknas av att innehålla tes och argument såsom debattartiklar, debattinlägg, insändare och även argumenterande brev.

Det finns alltså flera centrala begrepp inom textforskningen som berör olika sätt att kategorisera texter utifrån olika kriterier. Dessa begrepp ges en sammanfattande översikt i tabell 1.

Tabell 1. Översikt över centrala begrepp inom textforskningen.

Begrepp	Definition	Exempel
Genre	Socialt förankrade. Hela texter.	Nyhetsartikel, krönika, essä
Texttyp	Framställningstyp som delas in efter språkliga kännetecken. Delar av texter.	Utredande, berättande, argumenterande
Register	Olika sociala bruk av språket, beroende på situationen.	Brev till mamma, brev till kommunen

2.2. Genrepedagogik

När det gäller språkundervisning är det särskilt två frågor som har uppmärksamats kring den pedagogiska tillämpningen av genrebegreppet. Den första frågan gäller behovet av att förstå "relationen mellan språk och de sociala sammanhang där det används" (Kuyumcu 2004:574). Den andra frågan rör hur kunskapen om relationen mellan språk och olika kommunikativa situationer ska kunna anpassas till undervisningen (Kuyumcu 2004:574). Nedan följer en genomgång av två kända genrepedagogiska teorier som företräds av Sydneyskolan och nyretoriken.

2.2.1. Sydneyskolan

Sydneyskolan, som även är känd som den australiska genreskolan, har både intresserat sig för skolans läs- och skrivundervisning och vuxna immigranternas undervisning (Kuyumcu 2004:575). Sydneyskolan definierar genre som "a staged, goal oriented social process" (Martin 1993:121), vilket skulle kunna översättas till en stegvis eller strukturerad, målinriktad social process. "Staged" syftar på de textdrag, den funktionellt motiverade makrostruktur, som skiljer olika genrer åt (Holmberg u.u.). Vidare är det intressanta, enligt Martin (1993:21), hur genrer lever upp till sitt sociala syfte, och därtill menar han att detta oftast utförs i flera steg. Martin tar upp begreppet "makrogenre" och beskriver detta som en stor genre som utgörs av flera små genrer, vilka beskrivs närmare nedan.

Sydneyskolans genredefinition används för att ringa in grundläggande framställningsformer (Holmberg u.u.). Dessa framställningsformer lyfter Callaghan, Knapp & Noble (1993:193) fram som fem olika sociala processer som finns med i flera olika sorters texter. De sociala processerna är *describe*, *explain*, *instruct*, *argue* och *narrate*, vilka i svensk översättning skulle kunna benämnas som beskrivning, förklaring eller utredning, instruktion, argumentation och berättelse. Dessa fem sociala processer är de som Martin syftar på som små genrer i en makrogenre och som ovan har kallats för texttyper. För enkelhetens skull kommer de även i fortsättning att benämnas som texttyper. Callaghan m.fl. (1993:194) påpekar att det speciellt är viktigt i dagens samhälle att skolor lär ut grundläggande texttyper till elever för att de ska kunna hantera att genrer ändras och expanderar på grund av den ökande informationsteknologin.

Ur ett utbildningsperspektiv anser Sydneyskolan att det är givande att arbeta med genrer som en social process och inte som en slutprodukt, eftersom genrer uppstår beroende på hur språket används. Vidare anser de att undervisning om genrer som en social process uppmuntrar kreativa och självständiga skribenter genom att språket betraktas som en dynamisk process. Processen måste tänkas igenom och på så vis går man ifrån tanken att genrer är något som ska reproduceras. Dessutom menar man att synen på genrer som en process kan appliceras på alla sorters texter och i undervisning för alla åldrar (Callaghan m.fl. 1993:192).

Sydneyskolan betonar att grammatik har en central roll som ett metaspråk för att tala om texter och därmed är fundamental för genreinlärningen (Cope & Kalantzis 1993). Dessutom har Sydneyskolan skapat den så kallade "cirkelmodellen" med flera steg för explicit genreundervisning. Det första steget innebär att läraren gemensamt med sina elever undersöker det sociala syftet, språket och strukturen i olika förebilder, det vill säga texter inom samma genre. I nästa steg samlar elever information och kunskap om ett visst ämne tillsammans i helklass eller i grupp och skriver gemensamt en text i genren och läraren finns med och stöttar i processen. Efter att eleverna har skrivit sina texter gruppvis, agerar läraren skribent och skriver med hjälp utifrån eleverna en gemensam klasstext. På det sista steget i cirkelmodellen skriver eleverna individuella texter i genren (Callaghan m.fl. 1993:180-182).

Sammanfattningsvis betonar Sydneyskolan en explicit undervisning om genrer som en social process, där hänsyn tas till textens sociala syfte och struktur i olika modeller som fungerar som förebilder. För att diskutera de språkliga aspekterna används grammatik som ett metaspråk.

2.2.2. *Nyretoriken*

Den nyretoriska skolan återfinns i nordamerikansk forskning som framförallt har fokuserat sig på uppsatsforskning och studier på universitetsnivå (Kuyumcu 2004:574-575). Den nyretoriska skolan förespråkar en förståelse av genre, utvecklad av Miller, som en konventionell kategori inom olika diskurser, vilken har sin grund i retoriska handlingar. Dessa handlingar har uppkommit ur en social kontext och är återkommande. Miller betonar emellertid att genrer utvecklas, ändras och till och med försvinner (Miller 1994 [1984]:36-37). En genre betraktas således som en social handling som återkommer i samhället.

Till skillnad från Sydneyskolan förespråkar nyretoriken en mer implicit genreundervisning då Freedman (1994:197, 199) påpekar att en explicit undervisning inte är nödvändig och att den till och med kan innebära en risk. Risken ligger i att elever vet mer än vad lärarna och de själva tror, det vill säga att elever redan har en undermedveten kunskap om genrer. Genom explicit genreundervisning kan lärare då hindra sina elever att använda den kunskap som de undermedvetet redan har. Freedman (1994:200-201, 205) lyfter dock fram vissa punkter där explicit undervisning kan behövas, till exempel gällande en övergripande generell struktur och språkbruk. Dessutom behöver läraren iscensätta en kontext, vilket inte behöver innebära en "låtsaskontext", utan klassrumssituationen i sig är en riktig kontext. Genreundervisning behöver alltså ske antingen i eller nära en verklig kontext med verkliga uppgifter. Under skrivprocessen fungerar sedan läraren som en guide.

Coe (1994:163) framhäver också genrens funktion och menar att det är en stor fara att lära ut genrer separerade från sin sociala situation genom att genrerna då blir reducerade till statiska strukturer. Om en skribent inte förstår genrens funktion, som en kommunikativ respons i en social situation, vet skribenten inte heller hur denne ska ändra den egna uppfattningen om genren, om situationen skulle förändras.

Nyretoriken betonar således en mer implicit genreundervisning, då elever redan har en undermedveten kunskap om olika genrer. I undervisning är det viktigast att fokusera på genrens funktion, då de betraktas som återkommande sociala handlingar.

3. Material och metod

Arbetet består av två delstudier, en av nationella prov i Svenska B och en av valda läromedel för Svenska A och B. Nedan presenteras det material som ingår i de båda delstudierna närmare samt den metod som används.

3.1. Material

Materialet som används i den första delstudien är bland annat delprov B¹ i det nationella provet som både gäller för Svenska B och Svenska som andraspråk B. Proven som används i delstudien omfattar det senast offentliggjorda provet vid studiens utförande och proven tio år tillbaka i tiden. Detta innebär således 20 prov, med åtta till tio uppgifter per prov, mellan höstterminen 1999 och vårterminen 2009. Studiens material innefattar även de genrebeskrivningar som finns med i kopieringsunderlaget för delprov B i lärarinformationen, som kan användas som diskussionsunderlag för elever och lärare inför provet vårterminen 2009².

Det nationella provet är obligatoriskt för gymnasieskolan och utgår från ett tema varje termin. Provet utgörs, förutom av det skriftliga delprov B, av delprov A som prövar elevers muntliga språkfärdighet. Delprov B skrivs på samma dag av alla gymnasieelever i hela landet och till sin hjälp har eleverna med sig ett texthäfte med texter och bilder som representerar provets tema (Lärarinformation, VT2009:1, 22).

Det är på uppdrag av Skolverket som en grupp på institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet utarbetar det nationella provet i svenska i samarbete med forskare med specialkunskaper och utvalda lärare. Syftet bakom provet är att elevers prestationer, oavsett vilken skola de gått på, ska kunna få en likvärdig bedömning. Provet ska också fungera som ett underlag vid utvecklingssamtal och vid betygssättning (Uppsala universitet, Vad är nationella prov i svenska och svenska som andraspråk?). Enligt Skolverket bidrar provet, förutom till likvärdig bedömning, till analys av hur mål nås på bland annat skolnivå och nationell nivå. Provet konkretiserar även mål i kursplaner och betygskriterier samt ökar elevernas måluppfyllelse (Skolverket, Om nationella prov).

¹ Delprov B har tidigare år även benämnts del B och delprov III. Se Material- och litteraturförteckningen för exakta årtal.

² Eva Östlund-Stjärnegårdh, projektledare för det nationella provet i Svenska B och Svenska som andraspråk B, uppger i skriftlig kontakt att dessa genrebeskrivningar har sett likadana ut i flera år (skriftlig kommunikation 10-03-03).

Materialet för den andra delstudien består av fem läromedel³, avsedda för kurserna Svenska A och B från fem olika förlag. Läromedlen är:

- *Svenska impulser* (1 [2008] och 2 [2010], Bonnier Utbildning)
- *Känslan för ord* (1 [2006] och B [2007], Gleerup Utbildning)
- *Svenska etc.* (2006, Liber)
- *BRUS: Handboken* (2006, Natur och Kultur)
- *Nya Svenska språket* (2006, Studentlitteratur)

De två förstnämnda behandlar både litteratur och språk, men har enskilda avsnitt som behandlar skrivande. Den tredje har istället en tematisk uppdelning, som innebär att skrivuppgifter och litteratur integreras under gemensamma teman. De två sistnämnda behandlar enbart den språkliga delen av svenskämnet och har också enskilda skrivavsnitt.

Urvalet av läromedel grundas på kontakt med förlagen, där de själva uppgett läromedlen utifrån frågan om vilka som är deras mest sålda läromedel och som skulle passa studiens syfte. Ett förlag uppgav dock att de ser försäljningssiffror som en företagshemlighet. Ett annat förlag uppgav en lärobok som precis hade kommit ut på marknaden. Det råder således en viss osäkerhet kring huruvida de valda läromedlen verkligen är de mest sålda under tiden för delstudien utförande. Detta bedöms dock inte ha någon inverkan på delstudien eftersom innehållet i läromedlen, det vill säga skrivavsnitten, passar arbetets syfte.

3.2. Metod

För att besvara arbetets frågeställningar används både en kvantitativ och kvalitativ metod. Valet beror på att en kvantitativ metod ger översiktliga resultat som bygger på resultat som är räknebara, medan en kvalitativ metod används för djupare närstudier (Lagerholm 2005:28). Således används en kvantitativ statistisk metod för att besvara och ge en tydlig bild av vilka genrer som förekommer i de nationella proven samt vilka genrer som de valda läromedlen lyfter fram. För frågeställningen som gäller det stöd som ges i samband med det nationella provet respektive de valda läromedlen, används istället en kvalitativ metod. En kvalitativ metod används på grund av syftet är att nå en djupare kunskap, än den

³ Dessa fem läromedel består totalt av sju läroböcker som tillsammans täcker in kurserna Svenska A och B.

kunskap som förvärvas vid kvantitativa metoder (Patel & Davidson 2003:118). Dessutom tillämpas en komparativ metod för en jämförande analys av resultatet från de båda delstudierna.

Delstudierna avgränsas till sakprosagenrer. I detta arbete kommer de beteckningar som de nationella proven och läromedlen själva nyttjar att användas. Dessa beteckningar kan således ibland skilja sig åt. I de nationella proven har de uppgifter vars genre eller textsort som benämns inlägg eller "bidrag" slagits samman. Detta val beror på att de har tilldelas ungefär samma funktion, det vill säga att de ingår i ett större sammanhang, ofta i en tidning. Men bidrag ingår också ibland i ett skolsammanhang såsom ett bidrag till ett klasshäfte. Även debattartikel och debattinlägg har slagits samman till en både i analysen av de nationella proven och i analysen av läromedlen, på grund av att både de nationella proven och flera av läromedlen har valt att ge dessa två en gemensam beskrivning. I samband med proven gäller dock sammanslagningen av debattartikel och debattinlägg egentligen endast i de genrebeskrivningar som finns med i kopieringsunderlaget och inte i uppgifterna, där de båda skiljs åt.

I delstudien kring stöd kommer de tre områdena funktion och kontext, språk och stil samt struktur att fokuseras. De genrer som delstudien kring stöd kommer att undersöka är de som kopieringsunderlaget, till det nationella provet vårterminen 2009, lyfter fram som återkommande, det vill säga brev, debattartikel/-inlägg, essä, inlägg, krönika, reportage, talmanus och tidningsartikel. Här kommer inte talmanus beröras. Detta val har praktiska skäl, då talmanus skulle behöva en egen teoretisk bakgrund om retorik. För att få så lika grunder som möjligt inför en komparativ analys av stöd kommer samma genrer att fokuseras på i läromedlen, med undantag för *Nya Svenska språket*, som inte ger stöd till någon av de utvalda genrerna. Där kommer istället insändare, platsansökan och praktikrapport att undersökas.

Resultaten av den kvantitativa undersökningen av genrerepertoar kommer att presenteras i tabeller för att ge en tydlig och översiktlig bild. Resultatet av den kvalitativa undersökningen av stöd kommer att redovisas i löpande text. I anslutning till resultatredovisningarna följer en analys, där resultaten kopplas till den teoretiska bakgrunden. Exempelvis kommer Sydneyskolan och nyretoriken att kopplas till det stöd som de nationella proven och läromedlen erbjuder.

4. Analys av nationella prov

Nedan följer först en analys av den genrerepertoar som de undersökta nationella proven i Svenska B lyfter fram. Därefter följer en analys av det stöd som kopieringsunderlaget inför det nationella provet och uppgiftsbeskrivningarna i de nationella proven ger till elever i deras arbete med återkommande genrer.

4.1. Genrerepertoar

Som tidigare har nämnts är ett syfte med det nationella provet att konkretisera kursplanerna i svenska. Resultatet av den undersökta perioden mellan höstterminen 1999 och vårterminen 2009 presenteras i tabell 2 och visar att det i provuppgifterna förekommer en mängd sorters texter, främst inom sakprosa, där vissa endast har förekommit en gång.

Tabell 2. Förekomst av textsorter i de nationella proven i Svenska B.

Genre/text	ht 1999-vt 2009
Artikel	44
Debattartikel/-inlägg	33
Inlägg/bidrag (till häfte, tidning m.m.)	29
Talmanus	21
Krönika	14
Essä	13
Brev	5
Reportage	2
Webbartikel	2
Argumenterande text	2
Novell	1
Presentation	1
Synopsis	1
Kapitel till arbete	1
Redogörelse	1
Jämförelse	1
Kapitel till lärobok	1
Insändare	1
Webbtext	1
Bloggtext	1
Essä/Krönika/Artikel (Valbar uppgift)	1

Det kan dessutom tilläggas att eleverna uppmanas skriva referat utifrån det texthäfte som de får ta med vid provtillfället. Referaten utgör således en del av de genrer eller textsorter som efterfrågas i de undersökta proven. Dessutom kan det nämnas att det i kopierings-underlaget, som

kan användas som diskussionsunderlag för eleverna, finns anvisningar om hur källhänvisningar ska utföras. Det nationella provet konkretiserar då kursmålet för Svenska B om att eleverna ska kunna förmedla egna och andras tankar i skrift.

Tveksamt är dock huruvida vissa av textsorterna i tabell 2 skulle kunna klassificeras som genrer. Vad ett inlägg eller bidrag egentligen är för typ av text beror mycket på den kontext som inlägget eller bidraget är tänkt att publiceras i. Ytterligare ett exempel på en text där genreosäkerhet råder är "webbtext" som knappast stämmer in på definitionen av begreppet genre som Hellspong & Ledin (1997) beskriver som en socialt förankrad textsort och som flera forskare (Ledin & Selander, 2003, Nyström, 2001) menar skapar genreförväntningar hos läsare. Webbtext framstår som en vid beteckning som dessutom innefattar bloggtext och webbartikel, som kort sagt är texter på "webben", det vill säga Internet. Däremot skulle både bloggtext och webbartikel bättre stämma in på definitionen av genrebegreppet, men eftersom webbtext troligtvis inte kan ses som en genre, kan de i sådana fall inte klassificeras som (sub)genrer till webbtext, vilket Ledin (1996) påpekar att reportage och krönika kan göra till sportartikel.

Förutom inlägg eller bidrag och webbtext, är det också tveksamt om texter med beteckningen "presentation", "jämförelse" eller "redogörelse" kan klassificeras som en genre. De skulle också kunna utgöra delar av genrer eller texter, på samma vis som texttyper som bland annat Ledin (1996) och Palmér & Östlund-Stjärnegårdh (2005) lyfter fram. Att beteckningar som presentation, jämförelse och redogörelse skulle kunna betraktas som texttyper och på så vis delar av hela texter blir dessutom tydligt i de olika uppgiftsbeskrivningarna i proven. Där följer det, efter "genrebeteckningen", en närmare beskrivning av uppgiften, där det förekommer två till tre ord i fetstil:

*Skriv din artikel. **Presentera** en fråga som du tycker är angelägen och **förklara** varför denna fråga är så viktig. **Redogör** för vad du vill göra för att påverka situationen. (Nationellt prov, VT-09, uppgift B2)*

De fetstilta orden *presentera*, *förklara* och *redogör* är alltså delar av genren artikel, enligt uppgiftsexemplet. Beroende på vad som uttrycks i fortsättningen efter de fetstilta orden i alla uppgifter i proven, skulle orden eller uttrycken möjligen kunna placeras in under olika texttyper och resultatet presenteras i tabell 3.

Tabell 3. Texttyper i återkommande genrer i de nationella proven.

	Berätta	Beskriva	Argumentera	Utreda
Brev		Ange, presentera, ge exempel	Motivera, argumentera, ta ställning	Jämföra resonera, förklara, diskutera
Debattartikel/-inlägg	Bjuda (på minnen), berätta	Presentera, ge exempel/förslag beskriva	Ta ställning, argumentera, motivera, framföra/presentera/jämföra (åsikter), förklara (sin syn på)	Jämföra, diskutera, resonera
Essä		Gå igenom (...), presentera, ge exempel, beskriva	Ge (sin egen syn), utse, redovisa (inställning)	Diskutera, resonera, jämföra, tolka, analysera
Inlägg/Bidrag	Berätta om (...)	Presentera, sammanfatta, beskriva, ge exempel/råd/förslag, redogöra för upplevelser	Ta ställning, motivera, jämföra (med andras åsikter)	Diskutera, resonera, jämföra/dra paralleller, tolka, analysera, förklara
Krönika	Återberätta	Presentera, ge exempel, beskriva, precisera	Ange (åsikt), redovisa (inställning), jämföra	Reflektera, jämföra, diskutera, förklara, resonera, redogöra
Reportage		Skildra		Utveckla tolkning
Artikel	Berätta om (...), beskriva	Presentera, ge exempel, porträttera, beskriva, ge exempel/råd/förslag, redogöra för erfarenheter	Argumentera, presentera/beskriva egen syn på, ta ställning, redogöra (för åsikter), jämföra (åsikter)	Diskutera, reflektera, analysera, resonera, jämföra, redogöra, förklara

Givetvis är det ibland en tolkningsfråga om ett uttryck ska placeras under en viss texttyp i tabell 3. Trots att det är en tolkningsfråga är det förhållandevis tydligt att det nationella provets genrer innehåller olika texttyper och de genrer som är återkommande förväntas omfatta främst beskrivande, argumenterande och utredande inslag. Att beskrivande, argumenterande och utredande texttyper är vanliga i de återkommande genrererna, visar i sådana fall att de nationella proven verkligen

konkretiserar kursplanen för Svenska B, där det framgår att eleven ska kunna presentera erfarenheter, föra fram argument och göra utredningar.

Vissa genrer i proven har emellertid större fokus på en viss sorts texttyp. Det är således inte fullt så jämnt fördelat mellan de olika texttyperna i tabell 3 som det kan verka. Enligt Nyström (2001) ska en kategorisering av texttyper ske efter den dominerande texttypen. Genrerna eller texterna i de nationella proven som presenteras i tabell 3 kan således kategoriseras under följande dominerande texttyper: krönika, essä, inlägg eller bidrag och artikel kan förväntas tillhöra den utredande texttypen och debattartikel/-inlägg kan förväntas tillhöra den argumenterande texttypen. Brev och reportage är däremot svårare att entydigt kategorisera under en texttyp, då de fetstilta ledorden hos dessa är förhållandevis jämnt fördelade mellan de i tabell 3 nämnda texttyperna.

Sammanfattningsvis konkretiserar de nationella proven i svenska kursplanerna genom att inte endast lyfta fram en mängd specifika genrer, utan även andra sorters texter som texttyper.

4.2. Stöd till elever

I detta avsnitt undersöks det stöd kopieringsunderlaget inför och uppgifterna i det nationella provet ger utifrån de tre områdena funktion och kontext, språk och stil samt struktur.

I kopieringsunderlaget i lärarinformationen inför de nationella proven vårterminen 2009 finns en kortfattad beskrivning av åtta genrer som förekommer i återkommande uppgiftstyper. Dessa åtta återkommande genrer är de samma som tidigare nämnda brev, debattartikel/-inlägg, essä, inlägg, krönika, reportage, talmanus och tidningsartikel. Detta stämmer således väl överens med de genrer som verkligen är de mest förekommande under den undersökta perioden (se tabell 2). Det stöd som elever får i kopieringsunderlaget inför provet kring de återkommande genrernas funktion och kontext är inte särskilt omfattande. Debattartikel/-inlägg beskrivs som en argumenterande text, inlägg som en text som ingår i ett större sammanhang såsom ett temanummer i en tidning och tidningsartikel som en utredande och informativ text. I provuppgifterna ges däremot en mer utförlig och tydlig funktion och kontext:

Biståndsorganisationen *Bygga broar* ska utforma en broschyr för att få människor att stödja deras arbete och kanske få fler att själva arbeta som

volontärer. Du har ombetts skriva en av texterna i broschyren.
(Nationellt prov, VT-06, uppgift B9)

Det stöd som ges angående språk och stil är i kopieringsunderlaget och i uppgifterna knapphändigt. I kopieringsunderlaget står det exempelvis att ett reportage är personligt skrivet och att i en essä behandlas ämnet på ett personligt sätt. Dessa språkliga beskrivningar återkommer även i uppgiftsbeskrivningarna, och där förekommer dessutom beskrivningar av inlägg som ”personligt”. För flertalet genrer (brev, debattartikel/-inlägg, krönika och tidningsartikel) ges i kopieringsunderlaget även stöd eller råd i form av att eleven informeras om att stilnivån varierar efter sammanhang eller mottagare.

När det gäller struktur ges det i kopieringsunderlaget inför provet ett knapphändigt stöd. Krönika och brev uppges vara personligt utformade och brev har dessutom en hälsnings- och avslutningsfras. Däremot ges det i provuppgifterna ett relativt tydligt dispositionsförslag (se exempel s. 12), där delarna skulle kunna betraktas som texttyper, vilket har nämnts ovan.

Det stöd som kopieringsunderlaget och uppgiftsbeskrivningarna ger är alltså av något varierande karaktär. Uppgifterna i det nationella provet ger följaktligen elevernas skrivande en social funktion och kontext. Både Sydneyskolan (Martin, 1993) och nyretoriken (Miller, 1994 [1984]) betonar sociala aspekter i genrer, men det stöd som ges i uppgifterna när det gäller funktion och kontext ligger dock möjligtvis närmare den nyretoriska tanken som för övrigt betonar en implicit genreundervisning. Detta eftersom Freedman (1994) menar att det är av vikt att läraren i genreundervisning skapar en kontext för sina elever. Emellertid påpekar Freedman vidare att genreundervisningen bör ligga i eller nära verkligheten, men funktionen och kontexten i de nationella proven är fiktiv.

När det gäller stöd kring språk och stil förväntas eleverna anpassa dessa efter situationen och således ha olika, vad Melin & Lange (2000) kallar, register. Att kunna anpassa sin text efter mottagare är något som både kursplanen för Svenska A och B framhåller. Det kortfattade stöd som elever får när det gäller språk och stil skulle kunna betraktas i enlighet med nyretoriken, eftersom Freedman (1994) förespråkar viss explicit genreundervisning såsom övergripande undervisning om språkbruk, medan Sydneyskolan (Callaghan m.fl., 1993) betonar ett mer explicit stöd i genreskrivandet genom en studie av användningen av språket i olika förebilder.

Det kortfattade stöd för struktur som ges i kopieringsunderlaget kan inte betraktas som en övergripande generell struktur, men är ändå

explicit eftersom det rör sig om ett uttryckligt stöd. Kanske ligger detta kortfattade stöd i närheten av de nyretoriska tankarna, då Freedman (1994) lyfter fram att ett mer explicit stöd på vissa punkter kan vara ett bra i samband med mer implicit genreundervisning. Stödet kring struktur i uppgiftsbeskrivningarna innebär som nämnts ovan att eleverna får ett ganska tydligt dispositionsförslag. Delarna i dispositionsförslaget har tidigare benämnts som texttyper och är väsentliga i Sydneyskolans explicita genreundervisning, eftersom Callaghan m.fl. (1993) menar att texttyper är sociala processer som förekommer i flera sorters texter. Studiet av struktur i olika förebilder är också ett av stegen i den så kallade cirkelmodellen för explicit genreundervisning. Emellertid ges inte stöd genom förebilder något utrymme i samband med de nationella proven.

Sammanfattningsvis är det stöd som ges kring funktion och kontext, språk och stil samt struktur i kopieringsunderlaget inför det nationella provet kortfattat och allmänt. I provuppgifterna är stödet varierat, både kortfattat och allmänt samt uttryckligt. Inget av det stöd som ges stämmer helt in på det stöd som Sydneyskolan eller nyretoriken rekommenderar, även om stödet ur vissa aspekter närmar sig den ena eller den andra genrepedagogiska skolan.

5. Analys av läromedel

Nedan följer en analys av de sakprosagenrer som finns med i de undersökta läromedlen avsedda för Svenska A och B. Efter det kommer en analys av det stöd som elever får inför sitt genreskrivande.

5.1. Genrerepertoar

Resultatet av undersökningen om vilken genrerepertoar som lyfts fram i läromedlen presenteras i tabell 4 och visar att det figurerar en mängd olika sorters texter inom sakprosan, som i vissa fall är gemensamma och i vissa fall är unika för ett specifikt läromedel.

Det kan även tilläggas att alla de undersökta läromedlen på något sätt berör skönlitterärt skrivande genom att ta upp berättande, beskrivande, novellskrivande och viss mån poesiskrivande, vilket inte kommer att beröras djupare i denna delstudie då fokus ligger på sakprosa.

Tabell 4. Förekomst av textsorter i läromedlen.

Genre/text	<i>Svenska impulser</i>	<i>Nya Svenska språket</i>	<i>BRUS: Handboken</i>	<i>Känslan för ord</i>	<i>Svenska etc.</i>
Referat	X	X	X	X	X
Insändare	X	X	X	X	X
Rapport/uppsats/utredning	X	X	X	X	X
Debattartikel/-inlägg	X		X	X	X
Reportage	X		X	X	X
Krönika	X		X	X	X
Platsansökan	X	X	X		X
Essä	X		X	X	X
Artikel/tidsskrifts-/tidningsartikel			X	X	X
Recension	X		X	X	
Nyhetsartikel	X		X		X
PM		X	X	X	
Protokoll		X		X	X
E-brev/mejl			X	X	X
Meritförteckning/C V	X		X		
Dagordning		X		X	
Kåseri			X		X
Reklam		X			X
Instruktion		X			
Reklamation		X			
Fullmakt		X			
Kallelse		X			
Notis			X		
Brev					X
Kolumn			X		
Webbtext			X		
Ledare				X	
Bokpresentation					X
Antal genrer/texter	11	12	18	14	16

Flera av genrerna i läromedlen i tabell 4, som krönika, essä, nyhetsartikel, rapport, debattartikel/-inlägg, insändare och brev, är genrer som Palmér & Östlund-Stjärnegårdh (2005) kategoriserar under texttyperna utredande eller argumenterande. Genom detta konkretiserar läromedlen delvis kursplanen för Svenska B rörande mål om skrivande, då de har med genrer som är utredande samt genrer där argument ska framföras.

Att alla de undersökta läromedlen har med referat beror säkerligen på att målen i kursplanen för Svenska B är att elever inte endast ska kunna förmedla sina egna tankar i skrift, utan även andras.

När det gäller *BRUS: Handbokens* artikel, så ges genren en egen beskrivning, men används som ett samlingsnamn som täcker in flera genrer såsom notis, nyhetsartikel, reportage, debattartikel, insändare, kåseri, kolumn, krönika och recension. Här dyker då ett av de problem upp som Ledin (1996) belyser med språkanvändares genrebeteckningar, nämligen att en genre kan täcka in flera (sub)genrer. Liknande förhållande råder möjligen även för brev, som endast tas upp av *Svenska etc.* E-brev och mer specifikt formella brevtyper som platsansökan och reklamation skulle kunna betraktas som subgenrer till brev. I *Nya Svenska språket* tas även texten instruktion upp. I boken står det att det finns flera typer av instruktioner, bland annat recept. Å ena sidan menar Nyström (2001) och Callaghan m.fl. (1993) att instruktion är en texttyp, som på så vis olika genrer skulle kunna hänföras till via språkliga kännetecken. Å andra sidan kan instruktion möjligen i sig även betraktas som en egen genre, sett till att Hellspong & Ledin (1997) menar att genrebeteckningar finns i allmänt språkbruk. Till exempel skulle recept kunna betraktas som en subgenre under genren instruktion.

Beteckningar för en viss sorts text kan även skilja sig något mellan de olika läromedlen. Ett exempel är rapport/upsats/utredning i tabell 4. I *Svenska impulser* används uttrycket ”rapport” eller ”vetenskaplig rapport”. Liknande gäller *BRUS: Handboken* som använder ”vetenskaplig uppsats eller rapport”, där tas även en text upp som betecknas ”kort rapport”. *Nya Svenska språket* tar upp exemplen ”projektrapport” och ”praktikrapport”, vilket kan bero på att läromedlet har anpassats efter i vilket syfte eleverna i gymnasieskolan kan tänkas skriva den typen av text. *Känslan för ord* använder i sin tur ”rapport eller utredning”, medan *Svenska etc.* använder både ”rapport” och ”utredande text”. Att genrebeteckningar kan skilja sig åt är ytterligare ett exempel som Ledin (1996) lyfter fram som ett problem med att använda språkbrukares egna beteckningar.

Liksom i ett av de undersökta nationella proven finns webbtex t med i *BRUS: Handboken*. Som ovan berörts kan det dock råda viss osäkerhet kring dess genrestatus, då det är en beteckning med stor vidd.

Sammanfattningsvis lyfter de undersökta läromedlen fram vissa gemensamma genrer och textsorter, medan vissa genrer och textsorter endast lyfts fram av till exempel ett av läromedlen. Ibland skiljer sig beteckningarna för en typ av text mellan de undersökta läromedlen.

5.2. Stöd till elever

I detta avsnitt presenteras det stöd som elever får till sitt genreskrivande i de fem olika läromedlen var för sig. De genrer som undersöks är de som uppges som återkommande i de nationella proven i svenska. *Nya Svenska språket* ger dock inget stöd till någon av de genrer som har undersökts i övriga läromedel. Därför har istället stöd för insändare, platsansökan och praktikrapport undersökts. Det stöd som fokus ligger på är funktion och kontext, språk och stil samt struktur.

5.2.1. Svenska impulser

Det stöd elever får i *Svenska impulser* kring funktion och kontext är var någonstans de olika genrererna hör hemma, såsom i tidningar, tidskrifter och facktidningar med flera. Dessutom får elever veta att reportage är ett sätt att ”skildra ett besök i verkligheten” (*Svenska impulser 1* 2008:160, 2 2010:439), att krönikor diskuterar och kommenterar aktuella fenomen eller händelser och är löst argumenterande samt att debattartiklar ofta skrivs av sakkunniga som försöker påverka och övertyga sina läsare.

Stöd kring språk och stil i *Svenska impulser* är generellt sett mer utförligt än det stöd som ges kring funktion och kontext. Språket eller stilen kan vara personlig (reportage, krönika och essä) och beroende på situation till och med något talspråklig (krönika). I debattartikeln kan det vara bra att ha ett slagkraftigt språk och man bör vara noga med formuleringar och ordval. Stilfigurer kan även användas i debattartikeln och i essän. Dessutom förekommer en exempelgenre hämtad från verkligheten i anslutning till flera av genrebeskrivningarna. Kring exempelgenren ställs frågor som stöd i genrestudiet som bland annat berör språk och stil. I exemplet debattartikel uppmanas eleverna att leta upp retoriska frågor och i exemplet krönika uppmanas eleverna att beskriva den språkliga stilen samt att undersöka pronomenanvändningen.

När det gäller struktur får debattartikeln ett dispositionsförslag, men annars är det främst i anslutning till exempelgenrerna som stöd ges kring struktur. I anslutning till exempelreportaget i *Svenska impulser* finns kommentarer angående dess struktur (rubrik, ingress, brödtext samt varvning av intervju, beskrivning och fakta). Efter exempelkrönikan uppmanas eleverna att titta på hur den inleds, avslutas och hur åsikter varvas med konkreta exempel.

5.2.2. BRUS: Handboken

I *BRUS: Handboken* får elever ett övergripande stöd kring funktion och kontext, då genrerna sätts in i olika generella sammanhang som att de till exempel förekommer i tidningar. Essä framskrivs som en kortare form av utredande text, ofta med funktionen att underhålla och att lära ut något. Det finns olika typer av artiklar för olika syften och skribenter till debattartiklar eller debattinlägg ”tar ställning i ett viktigt ämne eller behandlar en fråga som berör många människor” (*BRUS: Handboken* 2006:71). Dessutom lyfter *BRUS: Handboken* fram att krönikor haft olika funktioner förr och idag.

I stöd kring språk och stil ges inga konkreta exempel, däremot ges en noggrann beskrivning av vissa genrer. Bland annat sägs att ett reportage är personligt, subjektivt samt mer utförligt bearbetat och innehåller fler detaljer än vad en nyhetsartikel gör. Eleven ska också tänka på att använda ”sammanhangsord”, men det ges inga exempel på vad detta är för typ av ord. En essäs språk kan innehålla ord som till exempel underhåller och överrumplar samt bilder och symboler. Tonen kan vara kritisk, saklig, humoristisk eller filosofisk och så vidare. För artikeln ges dock inget särskilt stöd kring språk och stil, vilket kanske beror på att *BRUS: Handboken* väljer att gruppera flera genrer under beteckningen artikel, vilket har nämnts ovan.

I och med att flera genrer grupperas under rubriken ”Artiklar” ges ett mer allmängiltigt stöd om struktur för flera genrer under rubriken. I detta stöd ges ledning kring vad rubrik, ingress och brödtext innehåller, exempelvis att det i brödtexten ges en bakgrund och att en ingress sammanfattar. Elever uppmuntras dessutom att läsa verkliga artiklar för att få inspiration. Ett mer utförligt stöd ges emellertid för essä- och debattartikelskrivandet, varvid förslag ges om vad som kan vara med under en struktur som består av en inledande, avhandlande och avslutande del. Vad gäller genren reportage nämns även att reportaget kan ha en struktur som en novell, där de olika delarna i novellstrukturen lyfts fram.

5.2.3. *Känslan för ord*

Stöd i *Känslan för ord* kring funktion och kontext är, liksom ovan nämnda läromedel, inte särskilt omfattande. De olika genrerna kan förekomma i till exempel veckotidningar, dagstidningar, tidskrifter, uppslagsverk (artikel) och facktidskrifter. En skillnad som beskrivs mellan debattartiklar och debattinlägg är att debattartiklar ofta startar en diskussion i media, medan debattinlägg fortsätter en redan startad debatt. Gränsen mellan en essä och en krönika beskrivs som tunn och de

har båda som syfte att utreda, informera, roa och lära ut. En artikel besvarar oftast frågorna vad, vem, var, när, hur och varför om något ämne.

Stöd kring språk och stil är också kortfattat i *Känslan för ord*. Vissa av genrererna kan ibland vara personliga (essä, krönika, reportage och artikel), medan vissa ska vara sakliga (artikel och essä). I en artikel framgår det att det inte är tillåtet att skriva i jag-form, medan det istället är tillåtet i viss mån i ett reportage. I *Känslan för ord* ges också sparsamt med stöd kring struktur. I artikelskrivandet uppmanas eleverna att ”börja med det viktigaste” (*Känslan för ord 1* 2006:273, *B* 2007:397). De delges även en kort beskrivning av tes, argument och motargument som delar i genren debattartikel/-inlägg. När det gäller reportage råds eleverna titta i tidningar för att se hur intervjuer och beskrivningar med mera varvas. Dessutom får eleverna konkreta exempel på hur de kan börja och avsluta sina reportage.

5.2.4. Svenska etc.

I *Svenska etc.* påträffas genrebeskrivningarna i olika skrivuppgifter i anslutning till bokens teman. En kortare beskrivning av essä, krönika, brev och debattartikel finns även med i en uppslagsdel i slutet av boken. Genrererna får genom skrivuppgifterna en tydlig kontext och funktion, men det tillkommer även övergripande stöd som till exempel att en essä är en resonerande text som är ett mellanting av skönlitteratur och facklitteratur. Både krönika, idag till skillnad från förr, och debattartikel berör aktuella händelser.

Beträffande språk och stil ges endast allmänt stöd i form av att texten kan vara personlig (reportage, brev [beroende på mottagare] och krönika), kan innehålla konstnärligt språk (essä) och ha avancerad meningsbyggnad samt vara välformulerad (debattartikel). I *Svenska etc.* är stödet kring struktur i stort sett obefintligt. Brev bör ha en hälsnings- och avslutningsfras och i argumenterande texter, till exempel debattartiklar och vissa brev, bör en tes följas av en argumentation varpå tesen kan upprepas i slutet. Däremot ges ett mer utförligt dispositionsförslag till artikeluppgifterna, där eleverna exempelvis ska berätta om ett resmål och sedan förklara varför fler bör åka dit.

5.2.5. Nya Svenska språket

Stödet som ges för funktion och kontext är i *Nya Svenska språket*, liksom i flera av de andra läromedlen, kortfattat. Där nämns att

insändare skrivs för att tala om vad man tycker eller möjligtvis för att avreagera sig på något. En platsansökan är ett personligt brev som skrivs för att ge en presentation av sig själv och motivera varför man söker en plats. Praktikrapportens syfte är att eleven ska fundera över hur gymnasiepraktiken har fungerat.

När det gäller stöd beträffande språk och stil ges inga råd under praktikrapport, medan det under ett övergripande avsnitt om att argumentera, som insändare tillhör, ges en kort diskussion samt uppgifter om exempelvis värdeladdade och vaga ord. I en platsansökan ska man försöka vara personlig. Under rubriken platsansökan ges även allmänna råd som gäller för ”andra typer av texter till företag och myndigheter” (*Nya Svenska språket* 2006:149), som att uttrycka sig enkelt och kortfattat, att ha med datum och undvika hälsningsfraser, men att ha med en kort, understruken rubrik som sammanfattar ärendet. Till de undersökta textsorterna förekommer exempeltexter, och till exemplet platsansökan ställs en fråga där eleverna uppmanas att fundera över vad som kunde ha uttryckts tydligare.

Stöd kring struktur i de olika texterna är kort. Praktikrapporten får ett dispositionsförslag med uppslag om vad som kan finnas med i olika delar av texten. I en insändare uppmanas eleverna att inleda med sin åsikt eller tes och gärna upprepa denna i sin avslutning, att börja med det viktigaste argumentet samt att i en platsansökan placera referenser sist i texten eller i meritförteckningen.

5.2.6. *Analys*

Det uttryckliga stöd de undersökta läromedlen erbjuder elever kan betraktas som förhållandevis övergripande eller allmänt. Möjligen ligger det något närmare det övergripande explicita stöd som Freedman (1994) för nyretoriken rekommenderar för implicit genreundervisning. Men eftersom genrerna i läromedlen inte förankras i eller nära någon verklig kontext med verkliga uppgifter, som Freedman förespråkar, är inte stödet i enlighet med de nyretoriska tankarna kring genre-undervisning. *Svenska etc.* ger genom sina uppgifter elever en fiktiv kontext för sitt genreskrivande och kan utifrån det kanske närma sig det nyretoriska idealet något.

Stödet i de undersökta läromedlen är inte heller den sortens stöd som Sydneyskolan förordar. Ingen av läromedlen nämner de grundläggande framställningsformerna, det vill säga texttyper som Callaghan m.fl. (1993) lyfter fram. De pedagogiska fördelarna med texttyper belyser, förutom Sydneyskolan, även Hellspong & Ledin (1997). Kanske kan det

dispositionsförslag för artikelskrivandet som ges i *Svenska etc.* i artikelskrivandet ändå närma sig Sydneyskolans texttyper, men detta är inget som tillämpas konsekvent i alla uppgifter och genrer. Däremot visar både *Svenska impulser* och *Nya Svenska språket* exempelgenrer, alltså förebilder, vilka är centrala i Sydneyskolans så kallade cirkelmodell (Callaghan m.fl., 1993). Även *BRUS: Handboken* uppmanar elever att läsa artiklar för inspiration och *Känslan för ord* uppmanar elever att titta på reportage för vägledning i strukturarbetet, men har själva inte med någon exempeltext. Troligtvis lever inte det arbete som uppmanas till i läromedlen kring förebilder upp till den explicita genreundervisningen som Sydneyskolan anser är det mest lämpliga.

Sydneyskolan betonar dessutom att grammatiken har en viktig roll som ett metaspråk i genreundervisningen (Cope & Kalantzis, 1993). Ingen av de undersökta läromedlen använder grammatik som ett metaspråk. Det enda exemplet på läromedel som använder någon grammatisk term i genreundervisningen är *Svenska impulser*, då eleverna exempelvis uppmanas titta på pronomenanvändning i exempelkrönikan.

När det gäller de undersökta genrerna får eleverna endast i *Svenska impulser* och *Svenska etc.* veta att språket i vissa genrer kan variera beroende på situation. Att anpassa språket efter situation finns med i kursplansmålen för Svenska A och B. Eleverna förväntas ha olika, vad Melin & Lange (2000) kallar, register.

Det stöd som ges i de undersökta läromedlen är sammanfattningsvis främst kortfattat och av en allmän, övergripande karaktär. Inget av det stöd som ges stämmer fullständigt in på den form av stöd som nyretoriken och Sydneyskolan förespråkar, även om stödet kan betraktas som om det i vissa avseenden närmar sig någon av de bägge genrepedagogiska skolorna.

6. Komparativ analys av prov och läromedel

I detta avsnitt följer en komparativ analys av de resultat som har framkommit i delstudierna av de nationella proven i svenska B och de valda läromedlen avsedda för svenska A och B.

6.1. Genrerepertoar

Det finns en viss spridning när det gäller behandlade genrer och olika sorters texter mellan de olika läromedlen och i en jämförelse med de undersökta nationella proven har *Nya Svenska språket* endast en gemensam genre med proven, nämligen insändare. För övrigt finns det många gemensamma sakprosagenrer i de undersökta nationella proven och läromedlen (se tabell 2 och 4). Till exempel finns flera av de genrer, som förekommer i tre eller fler av läromedlen, även med i uppgifter i de nationella proven. Det gäller insändare, debattartikel/-inlägg, reportage, krönika, essä och artikel, som bland annat konkretiserar kursmålen för Svenska B genom att kunna kategoriseras som argumenterande eller utredande texter. Insändare och reportage förekommer emellertid få gånger (en respektive två gånger) i de nationella proven under den undersökta perioden.

Referat som alla de undersökta läromedlen tar upp, finns även med i de nationella proven. I proven är dock inte referat med som en enskild text utan som en uppmaning i många av uppgifterna, där eleverna till exempel förväntas referera och hänvisa till texthäftet som eleverna ska ta med till provtillfället. Genom referat konkretiserar således både de nationella proven och läromedlen kursplanen för Svenska B, när det gäller att förmedla andras tankar i skrift.

Det finns också skillnader mellan de genrer eller textsorter som de undersökta nationella proven och läromedlen lyfter fram. Skillnader mellan proven och läromedlen är att bland annat inlägg eller bidrag, som är en av de mest förekommande textsorterna i proven, inte återfinns i läromedlen. Att inlägg eller bidrag inte finns med i de undersökta läromedlen beror säkerligen på att kontexten som inlägget eller bidraget är tänkt att publiceras i styr vilken genre det rör sig om, som tidigare har nämnts. Det kan således vara svårt att veta exakta vilken genre som ett inlägg eller bidrag syftar till. Om inlägget ska publiceras i en tidning, skulle det kunna röra sig om exempelvis en artikel. På så vis kan en textsort med beteckningen inlägg eller bidrag kanske vara omotiverat att ta upp i läromedlen. Ännu en skillnad är att det i de nationella proven inte figurerar någon text som betecknas rapport eller utredning, vilket finns med i alla läromedlen. Vidare finns inte nyhetsartikel, platsansökan, PM samt protokoll med i de undersökta proven, som däremot finns med i tre till fyra av läromedlen. Ytterligare en skillnad är att det i de nationella proven finns olika sorters texter (jämförelse, presentation och redogörelse) som skulle kunna utgöra delar av texter, det vill säga texttyper. Dessa eventuella texttyper återkommer även som verkliga delar av de genrer som finns med i uppgifterna (se tabell 3). Detta skiljer sig generellt sett från de undersökta läromedlen, däremot

lyfter *Nya Svenska språket* fram texttysbegreppet instruktion, som är den texttyp som inte överhuvudtaget förekommer i uppgifterna i de nationella proven.

Sammanfattningsvis lyfter de nationella proven under den undersökta perioden fram många genrer som är gemensamma med de utvalda läromedlen. Emellertid skiljer de sig åt genom att det dessutom förekommer flertalet genrer och textsorter som inte finns med i både de nationella proven och läromedlen. De nationella proven lyfter också fram texttyper på ett annat sätt än läromedlen.

6.2. Stöd till elever

När det gäller stöd beträffande funktion och kontext ger kopieringsunderlaget inför det nationella provet i likhet med de flesta av de undersökta läromedlen ett kortfattat och allmänt stöd. Däremot ges en tydlig, men fiktiv, kontext till eleverna i provuppgifterna samt i de uppgifter som förekommer i *Svenska etc.*

Gemensamt för det stöd inriktat på språk och stil i samband med proven och läromedlen är att det även där är kortfattat och allmänt, men möjligtvis något mer utförligt i till exempel *Svenska impulser* och *BRUS: Handboken*. Emellertid får elever veta att språket i vissa genrer kan variera beroende på situationen både i samband med det nationella provet samt i *Svenska etc.* och *Svenska impulser*. Att kunna variera språket innebär att eleverna bör behärska olika register av språket, vilket även målen i kursplanerna belyser.

En aspekt där läromedlen skiljer sig från de undersökta nationella proven, är att det i ett par av läromedlen förekommer exempeltexter, det vill säga förebilder. I ännu ett par läromedel uppmuntras elever att titta på genrer som artiklar och reportage.

Ytterligare en punkt där provuppgifterna skiljer sig åt från läromedlen, och även från kopieringsunderlaget inför provet, är angående det relativt tydliga dispositionsförslag som ges i form av fetstilta ord, såsom presentera, redogör samt jämför, vilka möjligen kan kategoriseras som texttyper. Visserligen gör *Svenska etc.* på liknande sätt i sina artikeluppgifter, där elever exempelvis först ska berätta och sedan förklara, men detta är inget som används konsekvent i läromedlet.

Stöd som ges i samband med det nationella provet i svenska eller de undersökta läromedlen stämmer varken helt överens med det stöd som Sydneyskolan eller nyretoriken rekommenderar. Stödet är framförallt kortfattat och av en allmän, övergripande karaktär med vissa undantag i både prov och läromedel.

7. Diskussion

I inledningen konstaterades det utifrån kursplanerna för svenskämnet i gymnasieskolan att det inte är helt självklart vilken genrerepertoar svensklärare ska hjälpa sina elever att tillägna sig innan de ska bege sig ut i samhällslivet. Mot denna bakgrund har syftet med detta arbete varit att undersöka hur genrerepertoaren konkretiseras dels av det nationella provet i Svenska B, dels av fem utvalda läromedel avsedda för Svenska A och B. I båda fallen har också det stöd som eleverna får för genreskrivandet undersökts.

Arbetets första frågeställning har gällt vilken genrerepertoar som lyfts fram i uppgifterna i de undersökta nationella proven i Svenska B och i de valda läromedlen för Svenska A och B. Behandlade genrer i läromedlen skiljer sig något från varandra och vidare har en jämförelse visat att insändare är den enda gemensamma genren mellan proven och *Nya Svenska språket*. För proven och för flertalet läromedel är annars gemensamma genrer debattartikel/-inlägg, krönika, essä, artikel, reportage och insändare. Reportage och insändare förekommer dock få gånger i proven under den undersökta perioden, trots att reportage uppges vara en återkommande genre i kopieringsunderlaget inför provet vårterminen 2009. Alla de valda läromedlen lyfter även fram referatskrivning, vilket inte förekommer i det nationella provet som en specifik uppgift, men i stor utsträckning ska eleverna kunna referera i den genre som efterfrågas i uppgifterna. Referatteknik kan därmed ses som relativt grundläggande för att behärska de genrer som provet prövar.

Det finns även flera skillnader mellan den repertoar som de undersökta proven och läromedlen lyfter fram. En skillnad mellan prov och läromedel är att de nationella provens tredje mest förekommande textsort, inlägg eller bidrag, inte dyker upp i något av de undersökta läromedlen. Anledningen bakom att inlägg eller bidrag inte förekommer i de undersökta läromedlen kan bero på att det kan vara svårt att avgöra vilken specifik genre beteckningen syftar till då kontexten troligen är avgörande. En annan skillnad är att proven lyfter fram texter och uttryck i sina uppgifter som eventuellt kan betraktas som främst beskrivande, utredande och argumenterande texttyper, vilket inte görs i läromedlen. *Nya Svenska språket* lyfter emellertid fram instruktion, även om det är diskutabelt om instruktion kan betraktas som antingen en texttyp eller genre. I några av läromedlen återfinns också genrer som inte finns med i de nationella proven, exempelvis rapport eller utredning, nyhetsartikel, platsansökan, PM samt protokoll.

De undersökta proven och läromedlen lyfter därmed fram en väldigt bred genrerepertoar eller skrivrepertoar. Frågan är då hur man som svensklärare ska förhålla sig till de specifika genrer och textsorter som de nationella proven och läromedlen lyfter fram. Det är mycket som ska hinnas med i svenskämnet, och tiden räcker med stor sannolikhet inte till för alla genrer som har framkommit i de båda delstudierna. En intressant aspekt angående hur man som svensklärare ska förhålla sig till den genrerepertoar som lyfts fram av det nationella provet, i förhållande till den som lyfts fram i läromedlen, är att provet är obligatoriskt. Å ena sidan skulle den genrerepertoar som lyfts fram av det nationella provet under den undersökta perioden sålunda kunna tolkas som ett krav, då elever förväntas ha förmågan att hantera de olika uppgifterna som kan förekomma i provet. Å andra sidan skulle de förekommande genrerna kunna betraktas som en riktlinje till svensklärare om vilka olika typer av texter deras elever bör kunna hantera efter avslutade kurser, men inte ett krav då eleverna endast ska välja en av uppgifterna när de skriver det nationella provet i svenska.

Det viktigaste för svensklärare, när det gäller vilken genrerepertoar de ska hjälpa sina elever att tillägna sig, är givetvis att utgå från kursplanen för ämnet svenska och på det sättet låta sina elever pröva flera olika typer av texter. Kanske är det bra att kursplanerna är relativt tolkningsbara och att det är bättre att svensklärare betraktar genrerna och textsorterna i det nationella provet som en riktlinje. Anledningen ligger i att alla genrer troligtvis inte är lämpliga som uppgifter i det nationella provet, till exempel på grund av textlängd, trots att de stämmer in på de mål som ställs upp i kursplanerna. Det kan vara en förklaring till att den potentiellt korta genren insändare, som Östlund-Stjärnegårdh (2005) räknar till den argumenterande texttypen, endast förekommer en gång i de nationella prov som innefattas i studien. Det kan även förklara att exempelvis protokoll, som finns med i över hälften av läromedlen och som skulle kunna uppfylla målen i kursplanen för Svenska B om att eleven ska kunna göra sammanställningar, inte återfinns i det nationella provet. Både insändare och protokoll kan ändå betraktas som viktiga textgenrer för elever att behärska. Insändare är av betydelse för en samhällsmedborgare i ett demokratiskt samhälle och protokoll är en genre som elever kan ha nytta av i antingen yrkesliv eller föreningsliv. Förutom de genrer som är frekventa i det nationella provet, kan således den genrerepertoar som lyfts fram av läromedlen kanske utgöra en god resurs för bland annat inspiration till fler genrer som kan vara väsentliga för svensklärare att låta sina elever införliva i sin genrerepertoar efter behov och programval.

Arbetets andra frågeställning har gällt vilken typ av stöd som ges i samband med det nationella provet och läromedlen. Här har fokus lagts på de tre områdena funktion och kontext, språk och stil samt struktur. Resultatet av undersökningen har, när det gäller funktion och kontext, visat att stödet främst är av en övergripande, allmän karaktär. Emellertid får eleverna en tydlig, fiktiv kontext i och med de uppgifter som förekommer i det nationella provet och i *Svenska etc.* Stöd kring språk och stil är också allmänt, men möjligen något mer utförligt i *Svenska impulser* och *BRUS: Handboken*. Dessutom lyfter provet, *Svenska impulser* och *Svenska etc.* fram att språket i vissa genrer kan anpassas efter situationen. En punkt där *Svenska impulser* och *Nya Svenska språket* skilde sig från resten av läromedlen och proven var användningen av exempeltexter eller förebilder, där det främst var fokus på språk och stil samt struktur. Ytterligare en punkt där det, jämfört med en i övrigt relativt kortfattad och allmän struktur, visade en skillnad är att det nationella provet ger ett dispositionsförslag till eleverna i varje uppgift. Detta tämligen tydliga dispositionsförslag består av delar, vilka skulle kunna betraktas som olika texttyper. Ett liknande, men än mindre tydligt dispositionsförslag finns dock i ett par uppgifter i *Svenska etc.* Generellt sett är således det stöd som ges eleverna mer allmänt än utförligt och detaljerat. Det undersökta stödet för skrivande avviker från de ideal som förespråkas av Sydneyskolan respektive nyretoriken, även om stödet ibland närmar sig vissa aspekter av det ena eller det andra genrepedagogiska idealet.

Huruvida det explicita stöd som Sydneyskolan framhäver eller det mer implicita stöd som nyretoriken lyfter fram är det mest lämpliga för skolans genreundervisning är diskuterbart. Frågan är vad man som svensklärare ska lägga fokus på. Ska man ägna sig åt mer explicit undervisning med utgångspunkt i olika förebilder och lära ut grundläggande delar av texter, det vill säga texttyper? Eller räcker det att ge sina elever en mer implicit genreundervisning med endast ett övergripande explicit stöd där det viktigaste är att förankra genreskrivandet i en kontext som ligger så nära verkligheten som möjligt? Holmberg utgår från att genre och texttyp (som han emellertid benämner textaktivitet) ”är två komplementära begrepp, av vilka inget kan undvaras för skrivpedagogisk teori och praktik” (Holmberg u.u.). Han menar att det finns fördelar med att kombinera båda två och på det sättet skapa balans mellan funktion och struktur, dynamik och relativ stabilitet samt tillämpning i särskilda situationer och grundläggande färdigheter. Beroende på situation kan det vara mer didaktiskt motiverat att fokusera på det ena eller det andra (Holmberg u.u.). Troligen finns

det inget självklart svar på vad som är den mest lämpade genrepedagogiken, utan det viktiga är att anpassa undervisningen efter situation och elevernas behov av stöd på gruppnivå samt på individuell nivå. Att det kan vara av vikt att anpassa stödet i genreundervisningen efter eleverna verkar klokt utifrån resultaten i delstudien av stöd, vilken ju visar att såväl läromedel som det nationella provet erbjuder ett kortfattat och allmänt stöd till eleverna. Det kan mycket väl tänkas att ett mer explicit lärarstöd kan vara viktigt för elever som av olika skäl behöver extra mycket stöd i utvecklandet av en god kompetens i genreskrivande.

I vidare forskning skulle det kunna vara intressant att undersöka vilket utrymme genreskrivande får i svenskundervisningen, vilka genrer lärare faktiskt väljer att ta upp och baserar sitt urval på samt vilken typ av stöd de väljer att lägga vikt på i sin undervisning och anledningen bakom detta val. Ett underlag för en sådan studie skulle Maria Westmans avhandling *Skriptpraktiker i gymnasieskolan* (2009) kunna utgöra, då hon försöker förklara skrivandets plats och funktion i två klasser på yrkesföreberedande program. Dessutom hade ett intressant forskningsområde kunnat vara elevers faktiska upplevelse av olika aspekter kring genre- och skrivundervisning. Till en sådan studie skulle Susanne Parmenius Swärds avhandling *Skrivande som handling och möte* (2008) kunna utgöra en grund, eftersom hon har undersökt hur gymnasieelever hanterar olika skrivaktiviteter och hur de olika villkoren för skrivande påverkar elevers självbild när det gäller skrivande. Till sist hade det även varit intressant att genomföra en liknande studie som den som är utförd i detta arbete, fast för grundskolan. Skälet är då att se vad elever förväntas ha tillägnat sig för genrerrepertoar innan de börjar på gymnasieskolan samt om det stöd som ges i grundskolan skiljer sig från det stöd som ges i gymnasieskolan.

Material- och litteraturförteckning

Material

Nationella prov:

- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B ht 1999 *Arbete – vårt liv?*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B vt 2000 *I betraktarens öga.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B ht 2000 *Läge för läsning.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B vt 2001 *Utmaning – fri, farlig, fantastisk litteratur!*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B ht 2001 *Möten.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B vt 2002 *Se människan!*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B ht 2002 *Rätt och rättigheter.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Del B vt 2003 *Etiken och praktiken.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Delprov III ht 2003 *Har du tid?*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III vt 2004 *Människan och tiden.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III ht 2004 *Utanför och innanför.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III vt 2005 *Vida världen.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III ht 2005 *Hur mår du?*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III vt 2006 *Leva livet.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III ht 2006 *Den moderna människan.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov III vt 2007 *Moderna tider.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov B ht 2007 *Dröm och verklighet.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov B vt 2008 *Saga och sanning.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov B ht 2008 *Intryck och avtryck.*
- Skolverket. Kursprov: Svenska kurs B, Bedömningsanvisningar Delprov B vt 2009 *Engagemang och påverkan.*
- Skolverket. Svenska kurs B, Lärarinformation vt 2009 *Engagemang och påverkan.*

Läromedel:

- Bayard, Annika & Sjöbeck, Karin 2006. *BRUS : Handboken*. Stockholm: Natur och Kultur. S. 42-81
- Cederholm, Pia & Danell, Anders 2006. *Känslan för ord : Svenska 1*. Malmö: Gleerup Utbildning AB. S. 266-279
- Cederholm, Pia & Danell, Anders 2007. *Känslan för ord : Svenska B*. Malmö: Gleerup Utbildning AB. S. 393-401
- Eriksson, Sven & Markstedt, Carl-Johan 2008. *Svenska impulser 1*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB. S. 150-185
- Eriksson, Sven & Markstedt, Carl-Johan 2010. *Svenska impulser 2*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB. S. 434-458
- Lundahl, Bo & Sjöstedt, Bengt 2006. *Nya Svenska språket*. Lund: Studentlitteratur. S. 143-198
- Thörnroth, Annsofie 2006. *Svenska etc. : kursbok i svenska och svenska som andraspråk*. Stockholm: Liber AB.

Litteratur

- Callaghan, Mike, Knapp, Peter & Noble, Greg 1993. Genre in practice. I: Cope, Bill & Kalantzis, Mary (red.), *The powers of literacy. A genre approach to teaching writing*. London: Falmer. S. 179-202
- Coe, Richard M. 1994. Teaching genre as process. I: Freedman, Aviva & Medway, Peter (red.), *Learning and teaching genre*. Portsmouth: Boynton/Cook. S.157-169
- Cope, Bill & Kalantzis, Mary (red.) 1993. *The powers of literacy. A genre approach to teaching writing*. London: Falmer.
- Freedman, Aviva 1994. "Do as I say" : The relationship between teaching and learning new genres. I: Freedman, Aviva & Medway, Peter (red.), *Genre and the new rhetoric*. London: Taylor & Francis. S. 191-210
- Hellspång, Lennart & Ledin, Per 1997. *Vägar genom texten : handbok för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Per Under utgivning. Nyretorik och Sydneyskolan i två gymnasielärares klassrum. I: Falk, Cecilia, Andreas Nord & Rune Palm (red.) 2010. *Svenskans beskrivning 30. Förhandlingar vid Trettionde sammankomsten för svenskans beskrivning*, Stockholm den 10 och 11 oktober 2008. Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet.
- Kuyumcu, Eija 2004. Genrer i skolans språkutvecklande arbete. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som*

- andraspråk : i forskning, undervisning och samhälle.* Lund: Studentlitteratur. S. 573-595
- Lagerholm, Per 2005. *Språkvetenskapliga uppsatser.* Lund: Studentlitteratur.
- Ledin, Per 1996. *Genrebegreppet : en forskningsöversikt.* Svensk sakprosa, rapport nr 2. Lund: Univ. Institutionen för nordiska språk.
- Ledin, Per & Selander, Staffan 2003. *Institution, text och genre. I: Englund, Boel & Ledin, Per (red.), Teoretiska perspektiv på sakprosa.* Lund: Studentlitteratur. S. 91-122
- Martin, J.R. 1993. A contextual theory of language. I: Cope, Bill & Kalantzis, Mary (red.), *The powers of literacy. A genre approach to teaching writing.* London: Falmer. S. 116-136
- Melin, Lars & Lange, Sven 2000. *Att analysera text : Stilanalys med exempel.* Lund: Studentlitteratur.
- Miller, Carolyn R. 1994 [1984]. Genre as social action. I: Freedman, Aviva & Medway, Peter (red.), *Genre and the new rhetoric.* London: Taylor & Francis. S. 23-42
- Nyström, Catharina 2001. *Hur hänger det ihop? : en bok om textbindning.* Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Palmér, Anne & Östlund-Stjärnegårdh, Eva 2005. *Bedömning av elevtext : en modell för analys.* Stockholm: Natur & Kultur.
- Patel, Runa & Davidson, Bo 2003. *Forskningsmetodikens grunder : Att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur.

Internet

- Skolverket 2000a. *Kursplan för ämnet svenska i gymnasieskolan.*
<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/amnesplan/id/SV/titl eId/Svenska>
 Hämtad 10-04-19
- Skolverket 2000b. *Kursplan för Svenska A i gymnasieskolan.*
<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/kursplan/id/3205/titl eId/SV1201%20-%20Svenska%20A>
 Hämtad 10-04-19
- Skolverket 2000c. *Kursplan för Svenska B i gymnasieskolan.*
<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/kursplan/id/3206/titl eId/SV1202%20-%20Svenska%20B>
 Hämtad 10-04-19
- Skolverket. *Om nationella prov.* <http://www.skolverket.se/sb/d/2852>
 Hämtad 10-03-29

Uppsala universitet. *Vad är nationella prov i svenska och svenska som andraspråk?* <http://www.nordiska.uu.se/natprov/vad>
Hämtad 10-03-29